

Қазақстан Республикасы Заң шығару Институтының Жаршысы

**№ 4 (32)
2013**

ҒЫЛЫМИ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖУРНАЛ

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заң шығару институты» ММ

2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
<http://www.izrk.kz> сайтында
орналастырылған

Заң ғылымдары бойынша
диссертацияларының негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес:
Б.М. Имашев (Төраға)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смағұлов
И.Ш. Борчашвили
М.Ш. Қоғамов

Редакциялық алқа:
Н.М. Әбдіров
З.С. Байниязова (Саратов қ., РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Ғабдуәлиев
Д. Досмырза
Э.О. Дүйсенова
А.Д. Жүсіпов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Қаудыров
Ж.О. Құлжабаева
А.М. Нұрмағамбетов
Р.Т. Нұртаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сағидан
Ө.Г. Сақтағанов
Т.С. Сафарова
М.А. Сәрсембаев
Т.Ә. Серікбаев
У. Шапак

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлік
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.

Мекен-жайы:
Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ.,
Орынбор қ., 8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

МАЗМҰНЫ

Қазақстан Республикасы Әділет министрі Б.М. ИМАШЕВТЫҢ ШЫҒУ мүше мемлекеттердің әділет министрлерінің бірінші кеңесінде сөйлеген сөзі (ҚХР, Бейжің қ., 2013 ж. 5 қыркүйек).....	7
«Қазақстан Республикасының кейбір конституциялық заңдарына конституциялық мерзімдерді есептеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Конституциялық заң жобасы бойынша Әділет министрі Б.М. ИМАШЕВТЫҢ ҚР Парламенті Сенатында сөйлеген сөзі (2013 ж. 12 қыркүйек).....	9
А.А. СМАҒҰЛОВ Қылмыстық іс жүргізудегі іс жүргізу келісім институтының кейбір аспектілері.....	12
<i>Конституциялық және әкімшілік құқық</i>	15
Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА Халықтың жергілікті өзін-өзі басқаруға қатысуының ұйымдастырушылық-құқықтық проблемалары.....	15
Ж.О. ОНЛАШЕВА Қазақстандағы заңнамалық бастама: қазіргі кездегі жай-күйі және перспективалары.....	20
<i>Азаматтық, азаматтық іс жүргізу құқығы</i>	26
С.П. МОРОЗ Қазақстан Республикасында шағын және орта кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау.....	26
Д.А. БРАТУСЬ Авторлық құқықтағы новеллалар (II-бөлім).....	36
Ж.О. ТІЛЕМБАЕВА Қазақстан Республикасы заңнамасында кәсіпкерлік қызмет саласында мемлекеттік органдар атқаратын қызметті белгілеу проблемалары туралы.....	49
<i>Қылмыстық құқық және қылмыстық іс жүргізу</i>	56
С.М. РАХМЕТОВ Қылмыстық кодекстің айғақтар мен жедел-ізвестіру материалдарын бұрмалағаны үшін жауаптылық туралы нормаларын жетілдірудің кейбір мәселелері (ҚК 348-бабы).....	56
Н.А. САРТАЕВА Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі: уақыт призмасынан қарағанда (2008-2013 жж.).....	60
Т.Ә. СЕРІКБАЕВ, М.Н. БАРАНОВ Қылмыстардан жапа шеккен тұлғаларды қорғау институтын дамыту үрдістері.....	66

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	72
--	-----------

М.А. СӘРСЕМБАЕВ Кеден одағының (БЭК) қандай шарттық нормалары қазақстандық және халықаралық құқық нормаларына сәйкес келмейді.....	72
Ш.Ш. ОРМАНОВА Халықаралық адам құқықтары жүйесінің пайда болуы және бірлесу еркіндігі (кәсіптік одақтарға бірігу құқығын іске асыру мысалында).....	77
М.М. ДАУЛЕНОВ Еуразиялық Экономикалық Қауымдастық және Еуропалық Одақ аумақтық интеграциялық бірлестіктер аясындағы конституциялық бақылау органдары мен халықаралық сот органдарының ынтымақтастығы.....	86

Құқықтық мониторинг және қолданыстағы НҚА-ға сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама.....	92
---	-----------

Т.С. САФАРОВА, Л.К. ҚАЙЫРБАЕВА Қазақстан Республикасының мемлекеттік жастар саясаты саласындағы кейбір заңнама мәселелері туралы.....	97
Ә.Ә. ДӘУЛЕТХАНОВА Құқықтық мониторингті жүргізу тетігін жетілдіру: теория мен практика мәселелері	
Р.Е. БҮЖІГІТОВА Қазақстан Республикасы Еңбек кодексін құқықтық мониторингілеу мәселелері.....	100

Мемлекеттік тілде заң шығару тәжірибесінен	104
---	------------

Ш.Р. МЫРЗАЕВА, Н.А. БАЙКӘРІМОВА Мемлекеттік тілдегі заңнаманы жетілдіру мәселелері.....	104
М.Ә. АЙЫМБЕТОВ Сөздік – терминді біріздендіру құралы.....	108
Д.М. ШЫҢҒЫСБАЕВА Заң терминдерінің бірізділігі туралы.....	111
Ж.М. ТҰРАРОВА, Т.С. АХМЕТОВА Заң терминдерін пайдалану мәселесіне (Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі бойынша салыстырмалы талдау мысалдары негізінде).....	114

Шетелдік тәжірибе	118
--------------------------------	------------

Н.И. МАРЫШЕВА, И.О. ХЛЕСТОВА (Мәскеу қ.) Ресей заңнамасы бойынша шет ел азаматтарының ұлттық режим қағидаты.....	118
А.А. КАШИРКИНА, А.Н. МОРОЗОВ (Мәскеу қ.) Кеден одағы мен ЕурАзЭҚ-тың халықаралық-құқықтық құралы.....	127
И.М. КОНОБЕЕВСКАЯ (Саратов қ.) Цифрлық контент айналымы саласындағы Ресей заңнамасының новеллалары: ақпараттық делдалдың құқықтық мәртебесін бекіту.....	136
Л.Н. ДОБРОБОГ (Днепропетровск қ.) Құқықтық көпорталықтық тұрғысындағы құқық жүйесі.....	140

Құқық қолдану тәжірибе	146
-------------------------------------	------------

А.Қ. ЕСТАЕВ Зияткерлік меншік құқығын қорғау.....	146
ҚР Әділет министрлігі Сот актілерін орындау комитетінің материалдары.....	148

Жас ғалым мінбері	153
--------------------------------	------------

Г.Х. ЮСУПОВА, А.А. НӘЗІР Ювенальды әділет саласындағы заңнаманы әрі қарай жетілдіру мәселелері	153
Р.Е. ЖАҚЫПОВ, А.Қ. АЯПБЕРГЕНОВА Борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметті (коллекторлық қызметті) құқықтық реттеу туралы.....	158
К.К. АХМЕТОВ Посткеңестік кеңістіктегі интеграциялық процестер контекстіндегі экологиялық қауіпсіздік.....	162
Н.Н. ОМАРОВА, Б.К. НАҒАШБАЕВА Елбасының Қазақстан халқына «Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты жолдауы аясындағы құқықтық мониторингтің өзекті мәселелері	166
И.М. СМАИЛОВА Қазақстан Республикасында алаяқтыққа қарсы күрес мәселелері.....	170
А.С. ӘБДІКӘРІМОВА Қазақстан Республикасындағы есірткі құралдары мен психотроптық заттардың заңсыз айналымына қарсы күрес мәселесіне.....	174
Д.Х. ПЕРНЕЕВ Бюджет аралық қатынастарды қалыптастырудың халықаралық тәжірибесі.....	180
С.Р. РАШИДОВА Гуманитарлық интервенцияны жүзеге асырудың кейбір мәселелері туралы.....	186

<i>Ақпараттық хабарламалар</i>	189
2013 ж. 4-7 қыркүйекте Будапешт қ. (Венгрия) өткен Еуропалық криминологтар ассоциациясының 13-ші жыл сайынғы халықаралық конференциясы туралы ақпараттық хабарлама.....	189
2013 ж. 27 қыркүйекте Астана қ. өткен «Ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізу және заң терминдерінің қолданылу ерекшеліктері» тақырыбындағы дөңгелек үстел туралы ақпараттық хабарлама.....	191
2013 ж. 1 қазанда Астана қ. өткізілген «Заңнама процесінің сатылары: теориясы, практикасы және халықаралық тәжірибесі» тақырыбындағы оқу семинары туралы ақпараттық хабарлама.....	193
<i>Даналық ойлар</i>	195
<i>Мерейтой</i>	196
ҚР ҰҒА академигі, з.ғ.д., проф. М.Т. БАЙМАХАНОВТЫҢ 80-жылдығына орай.....	196
З.ғ.д., проф., ҚР ЗҒА академигі Е.Б. АБДРАСУЛОВТЫҢ туғанына 50 жыл.....	198

**№ 4 (32)
2013**

Собственник и издатель:

ГУ «Институт законодательства
Республики Казахстан»

Издается с 2006 года

Все материалы журнала
размещаются на сайте
<http://www.izrk.kz>

Включен в перечень изданий
для публикации основных
научных результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Редакционный совет:

Б.М. Имашев (Председатель)
З.Х. Баймолдина
А.А. Смагулов
И.Ш. Борчашвили
М.Ч. Когамов

Редакционная коллегия:

Н.М. Абдиров
З.С. Байниязова (г. Саратов, РФ)
С.Ф. Бычкова
М.Т. Габдуалиев
Д. Досмырза
Э.О. Дуйсенова
А.Д. Жусупов
Д.Ж. Игембаев
Т.Е. Каудыров
Ж.О. Кулжабаева
А.М. Нурмагамбетов
Р.Т. Нуртаев
С.М. Рахметов
А.Ж. Сагидан
А.Г. Сактаганов
М.А. Сарсембаев
Т.С. Сафарова
Т.А. Серикбаев
У. Шапак

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 11219-Ж
от 15.11.2010 г. Комитета информации
и архивов Министерства культуры
и информации Республики Казахстан

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана,
ул. Орынбор, д. 8,
тел: 8(7172)74-02-06; факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru
www.izrk.kz

Вестник Института Законодательства Республики Казахстан научно-правовой журнал

СОДЕРЖАНИЕ

Выступление Министра юстиции Республики Казахстан Б.М. ИМАШЕВА на первом Советании министров юстиции государств-членов ШОС (5 сентября 2013 г., г. Пекин КНР).....	7
Выступление Министра юстиции ИМАШЕВА Б.М. в Сенате Парламента РК по проекту Конституционного закона «О внесении изменений дополнений в некоторые Конституционные законы Республики Казахстан по вопросам исчисления конституционных сроков» (12 сентября 2013 г.)	9
СМАГУЛОВ А.А. Некоторые аспекты института процессуального соглашения в уголовном процессе	12
<i>Конституционное и административное право</i>	15
Л.Т. ЖАНУЗАКОВА Организационно-правовые проблемы участия населения в местном самоуправлении.....	15
Ж.О. ОНЛАШЕВА Законодательная инициатива в Казахстане: современное состояние и перспективы.....	20
<i>Гражданское и гражданско-процессуальное право</i>	26
С.П. МОРОЗ Государственная поддержка малого и среднего предпринимательства в Республике Казахстан.....	26
Д.А. БРАТУСЬ Новеллы в авторском праве (часть II).....	36
Ж.У. ТЛЕМБАЕВА О проблемах установления функций государственных органов в области предпринимательской деятельности в законодательстве Республики Казахстан.....	49
<i>Уголовное право и уголовный процесс</i>	56
С.М. РАХМЕТОВ Некоторые вопросы совершенствования норм УК об ответственности за фальсификацию доказательств и оперативно-розыскных материалов (ст.348 УК).....	56
Н.А. САРТАЕВА Уголовный кодекс Республики Казахстан: через призму времени (2008-2013 годы).....	60
Т.А. СЕРИКБАЕВ, М.Н. БАРАНОВ Тенденции развития института поддержки лиц, потерпевших от преступлений.....	66

Международное право и сравнительное правоведение 72

М.А. САРСЕМБАЕВ Какие договорные нормы ТС (ЕЭП) не стыкуются с нормами казахстанского и международного права..... 72

Ш.Ш. ОРМАНОВА Возникновение международной системы прав человека и свобода объединения (на примере реализации права на объединение в профсоюзы)..... 77

М.М. ДАУЛЕНОВ Сотрудничество органов конституционного контроля и международных судебных органов в рамках региональных интеграционных объединений на примере Евразийского Экономического Сообщества и Европейского Союза..... 86

Правовой мониторинг и антикоррупционная экспертиза действующих НПА..... 92

Т.С. САФАРОВА, Л.К. КАИРБАЕВА О некоторых проблемах законодательства Республики Казахстан в сфере государственной молодежной политики..... 92

А.А. ДАУЛЕТХАНОВА Совершенствование механизма проведения правового мониторинга: вопросы теории и практики..... 97

Р.Е. БУЖИГИТОВА К вопросу правового мониторинга Трудового кодекса Республики Казахстан..... 100

Из практики законодательства на государственном языке 104

Ш.Р. МЫРЗАЕВА, Н.А. БАЙКАРИМОВА Вопросы совершенствования законодательства на государственном языке..... 104

М.А. АЙЫМБЕТОВ Словарь как средство идентификации терминов..... 108

Д.М. ШЫНГЫСБАЕВА О единообразии юридических терминов..... 111

Ж.М. ТУАРОВА, Т.С. АХМЕТОВА К проблеме использования юридических терминов (На основе примеров сравнительного анализа Гражданского кодекса Республики Казахстан)..... 114

Зарубежный опыт 118

Н.И. МАРЫШЕВА, И.О. ХЛЕСТОВА (г. Москва) Принцип национального режима иностранных граждан по российскому законодательству..... 118

А.А. КАШИРКИНА, А.Н. МОРОЗОВ (г. Москва) Международно-правовой инструментарий Таможенного союза и ЕврАзЭС..... 127

И.М. КОНОБЕЕВСКАЯ (г. Саратов) Новеллы российского законодательства в сфере оборота цифрового контента: закрепление правового статуса информационного посредника..... 136

Л.Н. ДОБРОВОГ (г. Днепрпетровск) Система права в аспекте правового полицентризма..... 140

Правоприменительная практика..... 146

А.К. ЕСТАЕВ Охрана и защита прав интеллектуальной собственности..... 146

Материалы Комитета по исполнению судебных актов Министерства юстиции РК..... 148

Трибуна молодого ученого..... 153

Г.Х. ЮСУПОВА, А.А.НӘЗІР Вопросы дальнейшего совершенствования законодательства в сфере ювенальной юстиции..... 153

Р.Е. ЖАКУПОВ, А.К. АЯПБЕРГЕНОВА К вопросу о правовом регулировании деятельности по взысканию долгов (коллекторской деятельности)..... 158

К.К. АХМЕТОВ Экологическая безопасность в контексте интеграционных процессов на постсоветском пространстве..... 162

Н.Н. ОМАРОВА, Б.К. НАГАШБАЕВА Проблемы правового мониторинга в свете Послания Главы государства народу Казахстана: «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана»..... 166

И.М. СМАИЛОВА Вопросы борьбы с мошенничеством в Республике Казахстан..... 170

А.С. АБДЫКАРИМОВА К вопросу борьбы против незаконного оборота наркотических средств и психотропных веществ в Республике Казахстан..... 174

Д.Х. ПЕРНЕЕВ Зарубежный опыт формирования межбюджетных отношений.....	180
С.Р. РАШИДОВА О некоторых проблемах осуществления гуманитарной интервенции.....	186
Информационные сообщения	189
Информационное сообщение о 13-й ежегодной международной конференции Европейской ассоциации криминологов 4-7 сентября 2013 года в г. Будапеште (Венгрия).....	190
Информационное сообщение о круглом столе «Ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізу және заң терминдерінің қолданылу ерекшеліктері» («Проведение научной лингвистической экспертизы и особенности применения юридических терминов»), г. Астана, 27 сентября 2013 г.....	192
Информационное сообщение об обучающем семинаре «Этапы законодательного процесса: теория, практика и международный опыт», г. Астана, 1 октября 2013 г.....	194
Мудрые мысли	195
Юбилей	196
К 80-летию академика НАН РК, д.ю.н., проф. М.Т. БАЙМАХАНОВА.....	196
Академику АЮН РК, д.ю.н., проф., АБДРАСУЛОВУ Е.Б. – 50 лет.....	198

Руслан Елубайұлы Жақыпов,
ҚР Заң шығару институтының азаматтық,
азаматтық іс жүргізу заңнамасы
және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің
ғылыми қызметкері,
заң ғылымдарының магистрі

Аянбергена Арман Қайырқелдіқызы,
ҚР Заң шығару институты азаматтық,
азаматтық іс жүргізу заңнамасы
және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің
кіші ғылыми қызметкері

БОРЫШТАРДЫ ӨНДІРІП АЛУ ЖӨНІНДЕГІ ҚЫЗМЕТТІ (КОЛЛЕКТОРЛЫҚ ҚЫЗМЕТТІ) ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕУ ТУРАЛЫ

Борыштарды өндіріп алу жөнінде кәсіби негізде көрсетілетін қызметтер борышкерлері айтарлықтай көп және борыштарды өндіріп алуды өздігінен тұрақты бақылай алмайтын тұлғалар арасында сұранысқа ие. Көбіне олар коммерциялық ұйымдар болып табылады: банктер, сақтандыру, лизингтік компаниялар және басқа сол сияқтылар.

Заң әдебиетінде борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметті – коллекторлық, ал кәсіби өндіріп алушыларды – коллекторлық агенттіктер немесе коллекторлар деп атау қалыптасқан [1; 2; 3; 4; 5].

Арнайы «коллекторлық» заңдар Австрияда, Бельгияда, Грецияда, Италияда, АҚШ-та және басқа да кейбір елдерде бар [4; 5, 109 б.].

Қазақстанда борыштарды өндіріп алу жөніндегі кәсіби қызметті (коллекторлық қызметті) жүзеге асыру қазіргі кезде құқықтық шеңберден тыс тұр. Кәсіпкерлік қызметті жан-жақты қолдау аясында аталған қызметті құқықтық реттеудің қажеттілігі анық.

Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 13 тамыздағы №362 Жарлығымен мақұлданған Тәуекелдер контракциясын тәуелсіз бағалау институттарын (рейтингтік агенттіктерді, кредиттік бюроларды) және коллекторлық агенттіктерді одан әрі дамыту тұжырымдамасында тиісті заңды іске асыру банк мекемелерінің қызметіне оң әсер етіп, соттардың борышкерлермен жұмыстар бойынша жүктемесін азайтатындығы, сондай-ақ борышкердің құқықтары мен мүдделерін қорғауды қамтамасыз етуге мүмкіндік

беретіндігі; мерзімі өтіп кеткен борыштарды өндіріп алудың тәртібін, шарттарын, қағидаттары мен нысандарын айқындайтындығы көзделгенін атап көрсеткен жөн [6].

Қазіргі кезде борыштарды өндіріп алушылар Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінің (бұдан әрі – ҚР АҚ) [7] және «Дербес деректер мен оларды қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының [8] жалпы қағидаларын басшылыққа алады. Бұл ретте «коллектор» деген заңнамалық ұғым іс жүзінде жоқ десе де болады.

Болашақ нормативтік құқықтық актінің атауын тандау назар аударуды талап етеді, өйткені кейіннен оның ұғымдық аппаратының қалыптасуы осыған байланысты болады.

Егер бұл мәселені қарау кезінде өзекті болып отырған «коллектор» сөзінің шығу тегіне келетін болсақ, ол ағылшынның «collector» деген сөзінен шыққан және аудармасы объекті, құрылғы және қандай да бір нәрсені жинақтаушыты білдіреді [1]. «Коллектор» сөзі тіршілік етудің көптеген салаларында (коммуникация, техника, кітапхана ісі т.б.) бар.

Әдеби тіл нормалары мен заң техникасын сақтау Қазақстанда коллектордың өндіріп алушы ретіндегі ұғымы қалыптаспағанын растауды талап етеді. Сондықтан заңда коллекторлық терминологиядан бас тартуды және коллектор – бұл кәсіби қарыз агенті болуына байланысты заң жобасының келесідей балама атауын қолдануды ұсынамыз: «Мерзімі өткен берешектерді өндіріп алу жөніндегі қызмет туралы» немесе «Борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметті реттеу туралы».

Біздің ойымызша, заң өзінің мәні мен мазмұны бойынша борыштарды өндіріп алу, сондай-ақ осы қызмет саласына жататын тұлғалардың заңды құқықтары мен мүдделерінің сақталуы жөніндегі қызмет арасындағы орынды теңгерімді көрсетуге тиіс.

«Проблемалық кредиттермен жұмыс барысында коллекторлық агенттіктердің қызметкерлері борышкер туралы қолда бар ақпаратты талдауды жүзеге асырады, іздестірілетін тұлғаның орналасқан орнын анықтайды және борышты өндіріп алу бойынша тікелей іс-қимылдар жүргізеді» [9].

Алайда құқық қолдану практикасы көп нұсқалы болып табылады және кәсіби борыш агенттіктері жұмыстың құқыққа қайшы әдістерін қолдану жағдайларын жоққа шығармайды.

Әдетте, олар «жұмысты тиімді ғана емес, ең аз уақыт шығыны болатын» әдістерді қолдануға ұмтылады. «Борышкерге қолайсыз жағдайлар туғызу үшін оның ықпал ету тетіктері деп аталатын әлсіз тұстарын табу қажет және тұрақты түрде табылған негізгі нүкте арқылы қысым жасау керек» [10]. Мәселен, хат-хабарлар, телефон әңгімелері және SMS-хабарламалары арқылы олар борышкердің ерікті түрде борышын өтеуіне көндіру мүмкін. Бұл ретте, әдетте күндіз де, түнде де телефон шалынуы мүмкін. Оған қоса, коллекторлар қарызды төлемеушілерге олардың ата-аналарымен, жұбайларымен, жақын туыстарымен, көршілерімен танысу арқылы, сондай-ақ қарыз төлемеушінің орындамаған міндеттемесі бар екені туралы оның жұмысына хабарлау арқылы қысым жасауға қабілетті [1].

Сондықтан бұл заң борышкерлермен қарым-қатынас нысаны, борышкер туралы ақпаратты жинау және талдау, құпия ақпаратты жариялау, кредитордың құқықтарын қорғау тәсілдері, коллекторлардың кәсіптік этикасы кодексін әзірлеу және оның әрекет етуі сияқты негізгі мәселелерді нақты реттеуге тиіс деп санаймыз. Мысалы, АҚШ-та коллекторлық қызметті реттейтін акті бар (Fair Debt Collection Practices Act). Бұл заң борышкерге, оның туысқандарына дене жарақатын салу немесе мүлкіне залал келтіру, беделін түсіру қаупін қолдануды, борышкермен әңгімелесу кезінде жәбірлеу және әдепсіз сөздерді пайдалануды, борышкерді жалықтырып, оның қарызды төлеуін мәжбүрлеу мақсатында үнемі қайталанып отыратын телефон қоңырауларын қолдануды заңсыз деп таниды [5, 109 б.; 11, 36 б.].

Жекелеген дербес заңмен реттелетін азаматтық-құқықтық жауапкершілікті міндетті

сақтандыру борыштарды кәсіби өндіріп алушылардың қызметін жүзеге асыру кезінде оларды күзету мен қорғаудың маңызды кепілі бола алады. Жеке нотариустерге, аудиторлық және басқа ұйымдарға қатысты да осындай жағдай қалыптасып отыр.

Бұған қоса, бұл қызметпен тиісті лицензия алған тұлға айналысуға тиіс. Мәселен, финн заң шығарушылары осыған ұқсас жолды таңдады. Финляндияда «Коллекторлық қызметке рұқсат беру туралы» заң тиімді жұмыс жасауда [12, 39 б.].

Біздің пікірімізше, мұндай заңнамалық актіні қабылдау кезінде де бүгінгі бірқатар даулы сәттерді ескерген жөн.

ҚР АҚ 745-бабына және «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес банк банктік құпияны жарияламауға кепілдік береді [13]. Банк борышкерлерінің дербес деректерін үшінші тұлғаларға беру кезінде банктік құпия бұзылуы мүмкін. Банктік қызмет субъектісі болмайтын мұндай тұлғалар тиісінше мұндай жағдайда жаңа кредитор ретінде банкті алмастыра алмайды.

Бұл ҚР АҚ 345-бабында да расталады, оған сәйкес кредитордың талабын басқа тұлғаға беруге рұқсат етіледі, өйткені ол заңнамаға немесе шартқа қайшы келмейді. Кредитор тұлғасы борышкер үшін айтарлықтай маңызы болатын міндеттеме бойынша талапты борышкердің келісімінсіз басқа тұлғаға беруге жол берілмейді.

Заңтану әдебиетінде лицензиялау талабы, сол сияқты кредиттік шартта кредитор жағында банктің болуы кредиттік шартқа да, кредитті ұсыну және оны қайтару жөніндегі міндеттемелердің объектісі болып табылатын барлық іс-қимылдарға да қатысты болады. Бұл өз кезегінде кредитті қайтару және банктік емес сала субъектілеріне пайыздарды төлеу талабы құқығын беру азаматтық заңнамаға да, банктік операцияларды лицензиялау талабын қоятын банктік заңнамаға да қайшы келеді деп қорытынды жасауға әкеледі [14, 21-22 бб.]. Бұл әдісті Қазақстан заңнамасының ережелеріне қолдануға болады деп пайымдаймыз.

Қарыз алушыларды қорғау, банктердің жауапкершілігін арттыру және борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметке (коллекторлық қызметке) бақылауды күшейту мақсатында банктердің немесе өзге де қаржы ұйымдарының борыштарды өндіріп алу жөніндегі құқықты өздерімен тікелей үлестес заңды тұлғаларға бере алатындығы туралы норманы заңнамалық

тұрғыдан бекіту қажет деп санаймыз. Бұл ретте мұндай тұлғаларға өзге қызметпен айналысуға тыйым салған жөн, бұл асыра пйдалану қатерін айтарлықтай төмендетеді.

Егер жеке тұлға жаңа кредитор болған жағдайда, талапты беруге борышкердің келісімі міндетті түрде болатыны сөзсіз. Демек, банк талап құқықтарын қарыз агенті және жаңа кредитор ретінде әрекет ететін жеке тұлғаға берген жағдайда борышкер кредитор тұлғасының өзі үшін «айтарлықтай маңызды»

екенін мәлімдеп, талап құқықтарын беруге әбден тыйым сала алады.

Жоғарыда айтылғанның негізінде Қазақстанда борыштарды өндіріп алу жөніндегі кәсіби қызметті дамыту және жүзеге асыру айтылған ескертулер мен ұсыныстарды ескере отырып, аталған қоғамдық қатынастардың түбірлі ерекшеліктерін барынша есепке алатын нақты нормативтік құқықтық актімен бекітуді қажет етеді деп санаймыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Алексеева Д.Г. «Статусные» проблемы коллекторской деятельности // Банковское кредитование. – 2009. - № 2 (<http://www.lawmix.ru/bux/30431/>).
2. Жданухин Д. Коллекторская деятельность: современные проблемы // Новое законодательство и юридическая практика. – 2009. - № 1. - С. 43-45.
3. Селезнев, В.А. Правовые проблемы деятельности негосударственных субъектов в сфере взыскания долгов. // Современное право. - 2012. - № 6. - С. 43 -47.
4. Сахаров А. Законодательное обеспечение деятельности коллекторских агентств // Регламентация банковских операций. Документы и комментарии. – 2008. - № 3 (http://www.reglament.net/bank/reglament/2008_3_article.htm).
5. Хацук Ж. Зарубежный опыт и перспектива регулирования деятельности коллекторских компаний в Республике Беларусь // Вестник Высшего Хозяйственного Суда Республики Беларусь. – 2012. - № 8. – С. 108-113.
6. «Тәуекелдер контрактациясын тәуелсіз бағалау институттарын (рейтингтік агенттіктерді, кредиттік бюроларды) және коллекторлық агенттіктерді одан әрі дамыту тұжырымдамасы туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2012 жылғы 13 тамыздағы № 362 Жарлығы // Қазақстан Республикасы Президент және Парламенті актілерінің жинағы 2012 ж. №66, қ. 928.
7. 1994 жылғы 27 желтоқсандағы «Қазақстан Республикасының азаматтық кодексі» (Жалпы бөлім) //Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің Хабаршысы 1994ж., №23-24 (қосымша).
8. «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» Қазақстан Республикасының 2013 жылғы 21 мамырдағы № 94-V Заңы // «Егемен Қазақстан» 25.05.2013 ж. № 134 (28073).
9. Тарташев В.А. Практика коллекторской деятельности: формы работы с проблемной задолженностью. // Банковское кредитование. - 2008. - № 5 (http://www.reglament.net/bank/credit/2008_5.htm).
10. Тарташев В.А. Эффективный сбор задолженности, или национальные особенности коллекторской деятельности // Банковский ритейл. - 2008. - № 1 (<http://www.lawmix.ru/bux/53140/>).
11. Константинова С.В. Законодательное регулирование коллекторской деятельности в США. // Актуальные проблемы теории и практики борьбы с правонарушениями в сфере банковского кредитования: Материалы межрегиональной научно-практической конференции профессорско-преподавательского состава, аспирантов, студентов и специалистов. - Нижний Новгород: Изд-во ФГОУ ВПО «ВГАВТ», 2010. - С. 35-39.
12. Сазанов С.В., Могилева И.Ю. Организация структуры органов принудительного исполнения Финляндской Республики // Юридический мир. - 2010. - № 5. - С. 37 – 39.
13. «Қазақстан Республикасындағы банктер және банк қызметі туралы» Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 31 тамыздағы N 2444 Заңы// Жоғарғы Кеңес Хабаршысы 1995 ж., № 15-16, қ. 106.
14. Соломин С.К. О некоторых аспектах уступки права требования возврата кредита и уплаты процентов по кредитному договору // Банковское право. - 2008. - № 1. - С. 19-24.

Аталған мақалада борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметті реттеудің мәселелері қарастырылған және олардың шешу жолдары ұсынылған.

Түйін сөздер: борыштарды өндіріп алу, коллектор, коллекторлық қызмет.

В настоящей статье рассмотрены проблемы правового регулирования деятельности по взысканию долгов и предложены пути их решения.

Ключевые слова: взыскание долгов, коллектор, коллекторская деятельность.

This article discusses the problematic issues of regulation of debt recovery and the ways of their solutions.

Keywords: debt recovery, collector, collection activities.

Руслан Елубайұлы Жақыпов,

ҚР Заң шығару институты азаматтық, азаматтық іс жүргізу заңнамасы және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің ғылыми қызметкері, заң ғылымдарының магистрі

Арман Қайыркелдіқызы Аяпбергенова,

ҚР Заң шығару институты азаматтық, азаматтық іс жүргізу заңнамасы және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің кіші ғылыми қызметкері

Борыштарды өндіріп алу жөніндегі қызметті (коллекторлық қызметті) құқықтық реттеу туралы

Жакупов Руслан Елюбаевич,

научный сотрудник отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства РК, магистр юридических наук

Аяпбергенова Арман Каиргельдиновна,

младший научный сотрудник отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства РК

К вопросу о правовом регулировании деятельности по взысканию долгов (коллекторской деятельности)

Zhakupov Ruslan Elyubayevich,

research fellow of Department of the civil, civil-proceeding legislation and execution of the Institute of legislation of the Republic of Kazakhstan, master of law

Ayapbergenova Arman Kaigeldinovna,

younger research fellow of Department of the civil, civil-proceeding legislation and execution of the Institute of legislation of the Republic of Kazakhstan

On the question of the legal regulation of debt recovery (collector activity)